

WAT MOET U WETEN OVER HET TESTAMENT?

1. WAT IS EEN TESTAMENT?

Volgens het Burgerlijk Wetboek is een testament "een akte waarbij de erflater, voor de tijd dat hij niet meer in leven zal zijn, over het geheel of een deel van zijn goederen beschikt, en die hij kan herroepen".

U beslist vandaag wat er met uw vermogen moet gebeuren na uw overlijden, maar u kunt dit op elk moment herzien, bijvoorbeeld na een belangrijke erfenis of wijziging in de samenstelling van uw vermogen. De hierin opgenomen legaten moeten in dat geval misschien worden aangepast.

Bij de redactie van uw testament is het erg belangrijk om rekening te houden met welke erfgename een reserve hebben en hoe groot die reserve is.

Een testament is strikt persoonlijk. Het is dus niet mogelijk om als partners een gezamenlijk testament op te maken.

De goederen die op basis van een testament verkregen worden, zijn onderworpen aan successierechten.

2. WIE KAN EEN TESTAMENT OPMAKEN?

Iedereen die gezond van geest is, door de wet niet onbekwaam verklaard is en de leeftijd van 16 jaar bereikt heeft, kan zelf bepalen hoe zijn goederen na zijn overlijden zullen verdeeld worden.

Enmaal 16 jaar kan een minderjarige een testament opmaken, maar slechts ten belope van maximum de helft van de goederen waarover de wet een meerderjarige toelaat te beschikken.

Vanaf 18-jarige leeftijd kan elke persoon over het geheel van zijn goederen beschikken.

Over welke goederen mag een meerderjarige vrij beschikken?

In principe zijn dat alle goederen, tenzij er erfgename zijn aan wie de wet een minimaal deel van de nalatenschap voorbehoudt. Dat minimumdeel, ook wel de 'reserve' genoemd, komt toe aan de afstammelingen en de echtgenoot. Het gedeelte waarover wel vrij mag beschikt worden, is het 'beschikbaar gedeelte'. Voor minderjarigen van 16 jaar en ouder wordt dat beschikbaar deel tot de helft herleid.

We illustreren dit met een voorbeeld. Piet is 17 en heeft kort voor zijn overlijden een testament opgemaakt ten voordele van een vriend. De ouders van Piet zijn ook nog in leven.

De ouders van Piet zijn geen reservataire erfgename. Was Piet meerderjarig, dan mocht hij vrij beschikken over zijn volledige nalatenschap. Als 17-jarige kan hij slechts over de helft ervan vrij beschikken. Die helft zal toekomen aan zijn vriend. Ingevolge het gewone erfrecht bekomen de ouders samen de helft van de rest van zijn nalatenschap.

3. WELKE SOORTEN TESTAMENTEN BESTAAN ER?

In België bestaan drie soorten testamenten:

- **Het eigenhandig testament:** dit is een geschrift dat de erflater zelf opgesteld heeft. Om geldig te zijn moet het door de erflater met de hand geschreven en gedateerd en ondertekend zijn.
- **Het notarieel of openbaar testament:** dit testament wordt door een notaris opgemaakt op basis van de werkelijke wil van de erflater. Het wordt door de notaris voorgelezen waarbij hij zal vragen om te bevestigen dat de inhoud overeenstemt met wat de erflater wil. Nadien wordt het ondertekend door de erflater en de notaris(sen).
- **Het internationaal testament:** dit kan om het even welk geschrift zijn. Het hoeft niet handgeschreven te zijn en de erflater kan dit zelf opstellen of laten opstellen (door een jurist/ fiscalist voor meer deskundigheid). Het biedt de nodige zekerheid over de uitvoering aangezien het testament aangeboden wordt aan een notaris in aanwezigheid van twee getuigen. De erflater verklaart en erkent daarbij dat het zijn testament is en dat hij de inhoud ervan kent. Dit testament wordt niet voorgelezen.

4. WELKE SOORTEN LEGATEN ZIJN ER?

Er bestaan drie soorten legaten:

- **Het algemeen legaat:** hierbij wordt de volledige nalatenschap gegeven aan één of meer personen, ook wel 'algemene legatarissen' genoemd.
- **Het legaat onder algemene titel:** hierbij wordt een deel (de helft, een vierde ...) van de nalatenschap, of al de onroerende goederen, of al de roerende goederen van de erflater vermaakt. De begunstigde zijn 'legatarissen onder algemene titel'.
- **Het bijzonder legaat:** hierbij wordt een bepaald goed of bedrag gelegateerd of een bepaald soort goederen zoals boeken, meubelen, schilderijen. De begunstigde wordt in dit geval 'bijzondere legataris' genoemd.

5. WIE KAN EEN LEGAAT ONTVANGEN?

In principe kan iedereen erven, dus ook minderjarigen of onbekwaamverklaarden.

De wet bepaalt echter een aantal beperkingen aan wie bij testament kan erven. Zo kan een nog niet verwekt kind op het ogenblik van het overlijden van de erflater niet erven. Een ongeborn kind dat na het overlijden van de ouder levensvatbaar geboren wordt, kan wel erven.

Dokters en apothekers, die vaak een vertrouwensband opgebouwd hebben met de zieke persoon, kunnen om misbruik te voorkomen niet begunstigd worden in een testament.

6. WAAROM EEN TESTAMENT LATEN REGISTREREN IN HET CENTRAAL REGISTER VOOR TESTAMENTEN (CRT)?

Als u een testament maakt, wilt u uiteraard ook zeker zijn dat het uitwerking zal krijgen. Daarom is de registratie van uw testament in het CRT belangrijk.

Het CRT is een databank die de gegevens bevat van alle notariële en internationale testamenten. Om die reden krijgt de opmaak van een notarieel testament soms de voorkeur. De notaris zal er namelijk op toezien dat uw notarieel testament ingeschreven wordt. De uitwerking ervan is dus gegarandeerd.

Ook uw eigenhandig geschreven testament kan in deze database worden opgenomen, voor zover u het in bewaring hebt gegeven bij een notaris en hem of haar verzocht hebt de gegevens ervan in te schrijven in het CRT.

In dat register worden enkel de gegevens over de identiteit van de erflater, de naam van de notaris en zijn kantoor en de datum van de akte opgenomen. De inhoud van het testament blijft uiteraard zolang u leeft geheim.

Na een overlijden wordt het CRT geraadpleegd. Mits voorlegging van een overlijdensakte of een ander document dat het overlijden bewijst, wordt gecontroleerd of er al dan niet een testament werd bewaard bij een notaris en wordt de locatie van het testament meegegeeld.

7. WAAROM EEN TESTAMENT OPMAKEN?

De wetgever bepaalt voor u wie uw erfgenamen zijn en waar zij bij uw overlijden recht op hebben. Met een testament kunt u afwijken van de wettelijke regels.

Een testament heeft voorrang op de wettelijke regeling. Toch bent u niet volledig vrij om via testament uw volledige vermogen toe te bedelen aan wie u lief is. De wetgever heeft duidelijke grenzen gesteld aan uw beschikkingsvrijheid. Bepaalde familieleden hebben in ieder geval recht op een deel van uw nalatenschap. Dat deel heet de 'reserve', die familieleden zijn de 'reservataire erfgenamen'. Het deel dat na de toekenning van de reserve overblijft, is het beschikbare deel dat u tijdens uw leven kunt schenken of bij testament kunt toebedelen aan wie u wilt.

Hebt u kinderen, dan is hun reserve gelijk aan de helft van de nalatenschap, ongeacht het aantal kinderen. Die helft wordt onder hen in gelijke delen verdeeld. De andere helft is het beschikbaar deel.

De langstlevende huwelijkspartner is ook een reservataire erfgenaam. Zijn of haar reserve is tweevoudig. Hij of zij heeft recht op de helft van het vruchtgebruik op de goederen van de nalatenschap en heeft in elk geval het volledige vruchtgebruik op de gezinswoning en het daarin aanwezige huisraad.

Werd het beschikbaar deel overschreden en de reserve aangetast, dan kunnen de reservataire erfgenamen bij de rechtbank een vordering tot inkorting instellen om op die manier het aangetaste deel van de reserve terug te eisen.

Is een testament nuttig en soms ook noodzakelijk?

In bepaalde gezinssituaties laat een testament toe bepaalde vergetelheden van de wetgever op te vangen.

Feitelijke samenwoners erven niet automatisch van elkaar terwijl het erfrecht van de wettelijke samenwoners beperkt is tot het vruchtgebruik op de gezinswoning en het daarin aanwezige huisraad. Het kan dus nuttig zijn om elkaar te bevoordelen via een testament. Ook voor echtgenoten kan het interessant zijn een testament op te maken. Op die manier kunnen ze elkaar meer toebedelen dan wat de wet voorziet. Hebben de erflaters kinderen, dan moeten ze uiteraard ook rekening houden met hun reserve.

In een nieuw samengesteld gezin zijn de pluskinderen geen wettige erfgenamen. Wilt u als plusouder uw vermogen volledig of deels aan uw pluskinderen nalaten, dan zal een testament noodzakelijk zijn

Legaten aan de kleinkinderen

Hebt u kinderen, dan zijn zij uw wettige erfgenamen en zullen zij in eerste lijn van u erven. Wilt u als grootouder een deel van uw vermogen rechtstreeks aan uw kleinkinderen nalaten, dan zult u dat moeten voorzien in een testament.

Zo kunt u in uw testament het beschikbaar deel of een fractie daarvan rechtstreeks toebedelen aan uw kleinkinderen.

Uw testament kan bepalen dat de toebedeling van het beschikbaar deel in volle eigendom gebeurt (uw kleinkinderen zullen dan bij uw overlijden de volle eigendom bekomen) of in vruchtgebruik aan de langstlevende echtgenoot of de ouder van de kleinkinderen (de kleinkinderen zullen dan pas later de volle eigendom van de aan hen gelegateerde goederen ontvangen).

Conflicten vermijden

Verwacht u ruzie over de verdeling van het vastgoed, discussies rond het lot van de gezinswoning of getouwtrek tussen de erfgenamen, dan kan een duidelijk testament een uitstekend middel zijn om de familievrede te bewaren.

Om u ervan te verzekeren dat uw laatste wensen gerespecteerd worden, kunt u een testamentuitvoerder aanstellen die zal waken over de goede uitvoering van uw testament.

Een vriend(in) bevoordelen

Tot nog toe hadden we het enkel over uw familie. Maar wat indien u iemand anders wenst te begunstigen in uw testament? Dat kan uiteraard ook. Of het nu uw buur, goede vriend, een goed doel, gemeente of stichting is. U kunt in uw testament elke fysieke persoon of rechtspersoon begunstigen.

Voor natuurlijke personen zal de door hen te betalen erfbelasting op het aan hen gelegateerde vermogen bepaald worden op basis van de graad van verwantschap met de erflater.

Onterven van een kind of uw huwelijkspartner?

Het is niet mogelijk uw kind volledig te onterven. Uw kind is immers een reservataire erfgenaam. Het is wel mogelijk zijn/haar wettelijk erfdeel te beperken tot zijn/haar reserve op basis van een testament.

Wat als u feitelijk gescheiden leeft van uw echtgenoot?

Uw echtgenoot blijft een wettige erfgenaam en zal in principe erven bij uw overlijden. Door de opmaak van een testament kunt u dat voorkomen. De echtgenoot van wie u feitelijk gescheiden leeft, kan volledig onterfd worden als de volgende drie voorwaarden vervuld zijn: u leeft sinds minstens zes maanden feitelijk gescheiden van elkaar, u hebt via een gerechtelijke akte een afzonderlijk verblijf gevorderd en u hebt het samenwonen na die akte niet opnieuw hervat.

8. BIJZONDERE MODALITEITEN IN EEN TESTAMENT

Restlegaat

Het opstellen van een testament met een restlegaat kan interessant zijn wanneer u gehuwd of samenwonend bent, maar kinderloos en u uw partner maximaal wenst te beschermen, zonder uw familie te benadelen.

De opsteller van het testament duidt een eerste begunstigde aan als legataris. Hij voorziet tevens dat in geval van overlijden van die begunstigde, het deel dat nog overblijft van wat oorspronkelijk werd toebedeeld, terugkeert naar een tweede begunstigde die in het testament is opgenomen. Bij die tweede overdracht zijn successierechten verschuldigd op basis van het tarief dat geldt tussen de opsteller van het testament en de tweede begunstigde. Op die manier kan de overblijvende partner ongestoord en zonder enige afhankelijkheid van de familie van de overleden levensgezel dezelfde levensstijl behouden als tijdens het huwelijk of het samenwonen.

Om zeker te zijn dat de restclausule uitwerking zal krijgen, is het belangrijk om te waken over de traceerbaarheid van de gelegateerde goederen en wat er door zaakvervangings in de plaats kwam.

Gebeurt dat niet, dan zal het bij het overlijden van de eerste begunstigde onmogelijk zijn om te bepalen welke goederen het voorwerp uitmaken van het restlegaat. Heeft het restlegaat betrekking op een effectenportefeuille, dan is het aangewezen die portefeuille op

een afzonderlijke rekening te plaatsen en daar enkel die effecten - of diegene die in de plaats zouden komen - te laten staan.

Bewindsclausule

Vreest u dat de legataris nog niet voldoende matuur is om het ontvangen vermogen te beheren, dan kunt u een bewindsclausule opnemen. Het beheer wordt dan tijdelijk toevertrouwd aan een derde persoon tot de legataris een bepaalde leeftijd heeft bereikt.

Ouderlijk gezag en het ouderlijk vruchtgenot

Komt een minderjarige tot een nalatenschap of werd hij/zij aangeduid als legataris in een testament, dan is de minderjarige onbekwaam om de erfenis of het legaat te aanvaarden of te verwerpen.

Het kind zal vertegenwoordigd worden door zijn ouders op basis van hun ouderlijk gezag.

Het beheer van de goederen die toekomen aan de minderjarige wordt uitgeoefend door de ouders, als houders van het ouderlijk gezag.

In principe hebben de ouders recht op de vruchten en inkomsten van de goederen die aan de minderjarige toebehoren (met uitzondering van de beroepsinkomsten).

Dat wettelijk vruchtgenot stopt van zodra het kind meerderjarig is.

Soms wenst de erflater goederen toe te bedelen aan een minderjarig kind, maar wenst daarbij uitdrukkelijk dat wettelijk vruchtgenot testamentair uit te sluiten. Dat is toegelaten door de wetgever.

9. EXTRAPATRIMONIALE SCHIKKINGEN EN LEVENSTESTAMENT

Extrapatrimonialeschikkingen

Het testament kan ook een aantal bepalingen bevatten die niets te maken hebben met het vermogen, zoals de aanduiding van een voogd, een verklaring van voorkeur inzake de keuze van een bewindvoerder voor uw minderjarig of onbekwaam kind of de aanduiding van een testamentuitvoerder.

Beslissingen rond het levenseinde

Wensen die verband houden met uw levenseinde kunt u beter op een andere manier tot uiting brengen dan via een testament. Een testament kan immers te laat komen voor bepaalde wensen.

Er bestaan in België vijf wilsverklaringen die u vooraf kunt laten opstellen:

- De negatieve wilsverklaring (weigering van levensverlengende behandelingen en medicatie)
- De wilsverklaring euthanasie
- De verklaring inzake de wijze van teraardebestelling
- De verklaring voor orgaandonatie
- De schenking van het lichaam aan de wetenschap

Om zeker te zijn dat uw wilsverklaringen gerespecteerd worden, is het belangrijk dat te bespreken met uw naasten. U kunt een vertegenwoordiger aanstellen die de bevoegdheid krijgt om beslissingen te nemen in uw belang wanneer u daar zelf niet langer toe in staat bent. U kunt eveneens een vertrouwenspersoon aanduiden. Die formulieren kunt u het best bewaren op een plaats die u deelt met uw naaste familie of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld in een digitale kluis.

Registratie bij de gemeente is tevens een bijkomende en kosteloze manier om uw wilsverklaringen bekend te maken, maar niet verplicht. De documenten zijn op zichzelf rechtsgeldig.

Op de website www.leif.be vindt u heel wat bijkomende informatie terug.

Het is raadzaam om die stappen ook te bespreken met uw arts/zorgverlener.

10. TESTAMENT VERSUS SCHENKING

Kiezen voor een schenking of toch een testament opmaken? Beide instrumenten worden frequent gebruikt in het kader van een planning, maar er bestaan toch een aantal belangrijke verschillen.

Taxatie

De erf- en schenkbelasting zijn gewestelijke aangelegenheden. Elk gewest heeft zijn eigen tarieven. Om te bepalen welke tarieven van toepassing zijn, wordt er gekeken naar de laatste fiscale woonplaats van de overledene of de schenker. Heeft de overledene of de schenker in de laatste vijf jaar voor zijn overlijden of de schenking op verschillende plaatsen in België gewoond, dan gelden de tarieven van het gewest waar de overledene of de schenker in die periode van vijf jaar het langst heeft gewoond.

De tarieven in de erfbelasting zijn progressief en variëren in functie van de graad van verwantschap en de omvang van het geërfde vermogen.

Er gelden in elk gewest ook een aantal abbattements en vrijstellingen. Zo betaalt de langstlevende echtgenoot of wettelijk samenwonende partner niets op het door hem of haar geërfde aandeel in de gezinswoning. In Vlaanderen wordt die vrijstelling ook uitgebreid naar de meer dan drie jaar feitelijk samenwonende partner.

In de schenkbelasting zijn de tarieven vlak voor de roerende schenkingen en progressief bij de schenking van onroerende goederen. Ze variëren in functie van de graad van verwantschap tussen de schenker en de begiftigde.

Effect

Een testament heeft uitwerking bij overlijden. Er wordt rekening gehouden met het laatste, meest recente testament.

De schenking heeft onmiddellijk effect. Tenzij men schenkt met een voorbehoud van vruchtgebruik of andere bijzondere clausules, verkrijgt de begiftigde op de dag van de schenking de geschonken goederen in volle eigendom.

Discretie

Het testament is een eenzijdig geschrift dat uitgaat van u als erflater. Een schenking daarentegen is een overeenkomst en moet door de begiftigde aanvaard worden. De begiftigde zal in principe dan ook weten wat er geschonken wordt, tenzij er sprake is van vertegenwoordiging op basis van het ouderlijk gezag of een mandaat.

De inhoud van uw testament blijft geheim zolang u leeft. Het discrete karakter is één van de sterke punten van het testament als planningsinstrument.

Herroepbaarheid

Een schenking is onherroepelijk: "gegeven is gegeven". Toch bestaat er één belangrijke uitzondering op dat principe: de schenking tussen echtgenoten buiten het huwelijkscontract om. Die schenking is te allen tijde herroepbaar.

Een testament is steeds herroepbaar. Op het moment van uw overlijden heeft het meeste recente testament in principe voorrang op oudere versies. Het type testament speelt daarbij geen rol. Een eigenhandig testament kan perfect een notarieel testament vervangen, op voorwaarde natuurlijk dat het geldig is en boven water komt bij uw overlijden. Met een registratie in het CRT hebt u alvast die zekerheid.

CONCLUSIE

Bent u 16 of ouder dan kan u een testament opmaken.

Een testament laat u toe af te wijken van de wettelijke regels en zelf de eindbestemming van uw vermogen vast te leggen. Hou hierbij rekening met uw reservataire erfgenamen.

Een notarieel testament verdient de voorkeur om zeker te zijn van de inhoud en de uitvoering.

Laat uw testament zeker ook registreren in het C.R.T.

Uw legatarissen zullen in principe successierechten moeten betalen.

U kan verschillende modaliteiten aan uw legaten koppelen.

Deze publicatie is louter informatief en niet bindend voor de bank. Ze houdt geen rekening met uw persoonlijke toestand en kan dus nooit worden beschouwd als een juridisch of fiscaal advies of als raad over financiële planning. Gezien de complexiteit van bepaalde operaties en hun implicaties op burgerlijk en fiscaal niveau, raden wij u stellig aan uw notaris of persoonlijke adviseur te raadplegen. Deze tekst is gebaseerd op de geldende wetgeving op 1 januari 2026.